გლობალური ბიზნესის საინვესტიციო გარემო საქართველოში

ბაქარ ბერუაშვილი
სტუ-ს დოქტორანტი
ელ. ფოსტა: Baqar beruashvili@yahoo.com

რეზიუმე

საინვესტიციო გარემო ეს არის ქვეყანაში შექმნილი ვითარება, რომელიც ხელს უწყობს ან არ უწყობს ინვესტიციების აკუმულირებას და მომგებიან რეალიზაციას. სტატია ეძღვნება ამ საკითხს და ყურადღებას ამახვილებს ამ საქმეში სამი მომენტის გათვალისწინებაზე, კერძოდ: ქვეყნის პოლიტიკა უცხოურ ინვესტიციებთან მიმართებაში, ეკონომიკური ფაქტორები და ბიზნესის კეთებისრეიტინგი ქვეყანაში. სტატიაში სიღრმისეულად განხილულია სამივე ეს მომენტი. განსაკუთრებით ყურადღება არის გამახვილებული ბიზნესის კეთების სიადვილეზე, რომელშიც საქართველომ 2006 წლის 112-ე ადგილიდან მე-9 ადგილი დაიკავა 2012 წელს. ჩვენი პოზიციები გაუმჯობესებულია ელექტროენერგიის მიღების კუთხით, კრედიტების აღების კუთხით. ცუდი მაჩვენებელი (109-ე) აქვს საქართველოს გადახდისუნარიანობის კუთხით.

ავტორი აკეთებს დასკვნას, რომ 2013 წელს რომ არ მოხდა უცხოურ ინვესტიციების მოზიდვაში მკვეთრი ზრდა, შეიძლება სწორედ ამ მიზეზით იყო გამოწვეული.

საკვანძო სიტყვები:
გარემო
ინვესტიცია
ინვესტირება
რეიტინგი
საინვესტიციო კლიმატი
ეფექტიანი

შესავალი

ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარება ინვესტიციებზეა დამოკიდებული. იგი შეიძლება იყოს ადგილობრივიც და უცხოურიც. ქვეყანას განსაკუთრებით აძლიერებს ინვესტიციების დაბანდება რეალურ სექტორში, კერძოდ, სოფლის მეურნეობაში, მრეწველობაში, მშენებლობაში და ა. შ. ასეთ დროს იზრდება მოსახლეობის დასაქმება და ქვეყანა თანდათან გამოდის სიღარიბიდან.

საქართველო ღარიბი ქვეყანაა. შესაბამისად ნათელია, რომ იმ მოცულობის ადგილობრივი ინვესტიციები, რომ ქვეყანა გამოვიყვანოთ სიღარიბიდან, საქართველოს არა აქვს. უცხოურ ინვესტიციების მოზიდვას კი სათანადო მასტიმულირებელი გარემოს შექმნა სჭირდება.

1. საქართველოს რეიტინგი გლობალურ სამყაროში

ქვეყანაში საინვესტიციო გარემოს ფორმირება, როგორც მიკრო, ისე მაკრო - ეკონომიკაზე, ხორციელდება მთელი რიგი ურთიერთდაკავშირებული პროცესების ზეგავლენის შედეგად.

საქართველოში ინვესტიციური გარემოს საკმაოდ რთულია. საინვესტიციო გარემოს შეფასებისთვის აუცილებელია კომპლექსური ფაქტორის დამუშავება და ანალიზი. მათ შორის მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის, ორგანიზაციულ-სამართლებრივი მდგომარეობის, ფინანსური რესურსების, სოციალური სფეროს, პოლიტიკური გარემოს, მეურნეობის ზოგადი სტრუქტურის შესწავლა და სხვა.

ინვესტიციების მოზიდვისას სამი ძირითადი მომენტია გასათვალისწინებელი [ლაზარაშვილი თ., მელაშვილი მ., 2014, გვ. 329]:

1. თუ რა სოციალურ-ეკონომიკურ პოლიტიკას ახორციელებს ქვეყანა პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებთან მიმართებაში;
2. ქვეყანაში ბიზნესის კეთების რეიტინგი;
3. ეკონომიკური ფაქტორები.

უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად უნდა განხორციელდეს ხელსაყრელი კლიმატის და მისი ეფექტიანად გამოყენებისათვის საჭირო მექანიზმების ჩამოყალიბება. როდესაც ქვეყანა განიცდის საკუთარი სახსრების დეფიციტს შიდა ინვესტიციების განხორციელებისათვის, ერთადერთი გზა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა რჩება. აგრეთვე გასათვალისწინებელია ის გარემოება,თუ რა საინვესტიციო პოლიტიკას ახორციელებს ქვეყანა, რადგანაც სწორედ მასზეა დამოკიდებული, თუ რა რაოდენობის ინვესტიციები შემოვა და როგორ მოხდება მათი ეფექტიანად გამოყენება. სწორედ ეფექტიანი საინვესტიციო პოლიტიკა განსაზღვრავს მიმზიდველი საინვესტიციო კლიმატის შექმნას.

მნიშვნელოვანია, რომ უცხოური ინვესტიციე-

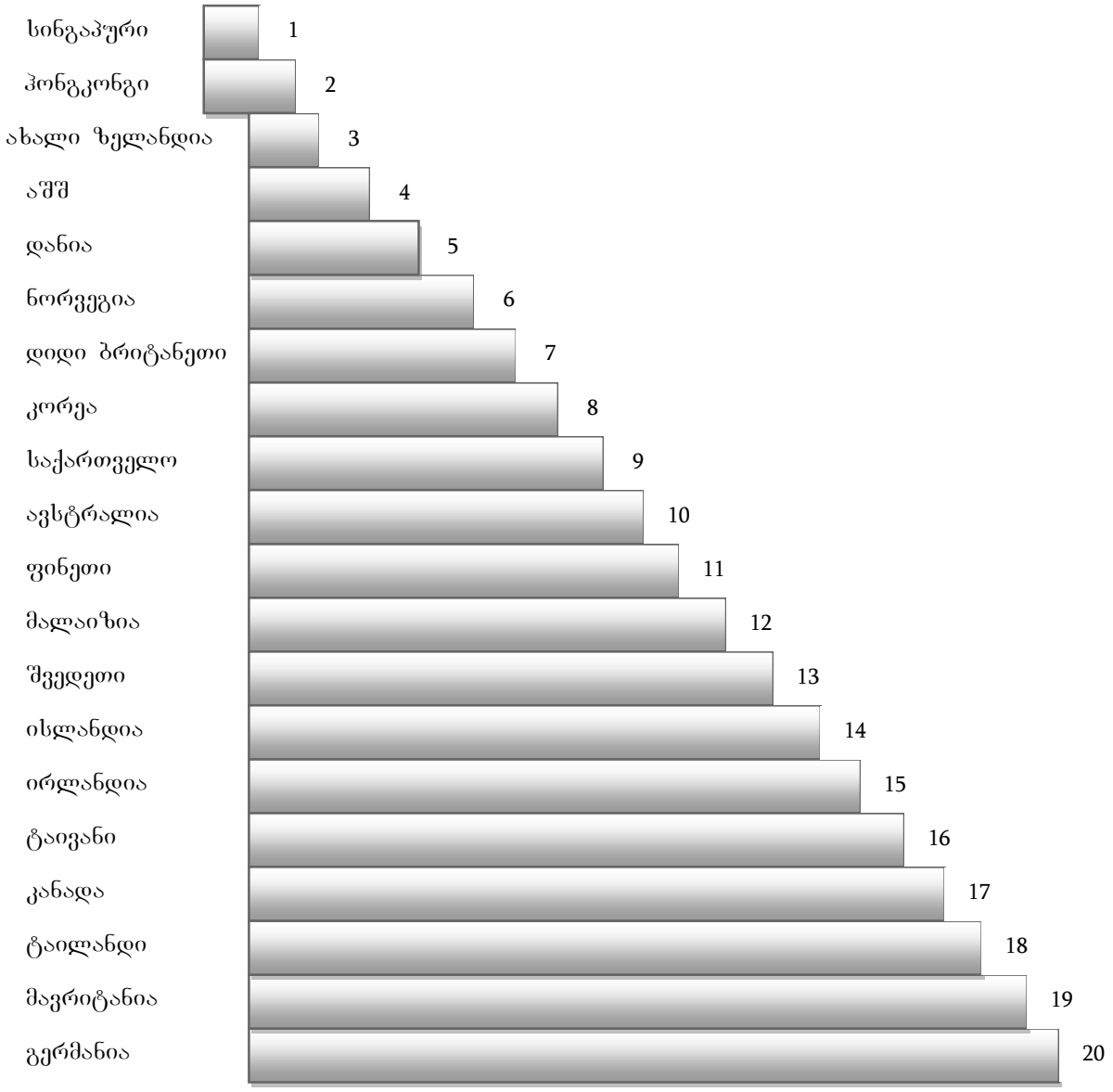

ნახაზი 1. მსოფლიოს ქვეყნების რეიტინგი ბიზნესის კეთების სიადვილეში [www.imdch/wcy/ranking]

ბის მოზიდვისას საქართველოში გათვალისწინებული უნდა იქნეს ქვეყნის ეკონომიკური სუვერენიტეტის საკითხიც.

როდესაც ვსაუბრობთ ინვესტიციებზე, მნიშვნელოვანია, ყურადღება გავამახვილოთ მსოფლიო ბანკის კვლევებზე. მსოფლიო ბანკის ერთ-ერთი პროექტი "Doing Business" უკვე რამდენიმე წელია იკვლევს მსოფლიო უმეტესობა ქვეყნებს ბიზნესისათვის ხელსაყრელი გარემოს შეფასების თვალსაზრისით.

2013 წლის მონაცემებს თუ გადავხედავთ, გამოკვლეული 185 ქვეყნიდან ბიზნესის რეგულირების მხრივ საქართველოს მე-9-ე ადგილი უკავია. სინგაპურის, ჰონკონგის, ახალი ზელანდიის, აშშ-ს, დანიის, ნორვეგიის, დიდი ბრიტანეთის და კორეის შემდეგ, რაც მნიშვნელოვნად წინ გადადგმული ნაბიჯია. 2006 წელს ამ მაჩვენებლით საქართველო 112-ე ადგილზე იყო, 2007 წელს – 37-ზე, 2008 წელს – 21-ზე, 2009 წელს – მე-16-ე, 2010 წელს – მე-13-ე, 2011 წელს – მე-17-ე და 2012 წელს მე-12-ე ადგილზე.

აღნიშნული კვლევის თანახმად ხდება 10 სხვადასხვა მაჩვენებლის შესწავლა, რომლითაც იზომება ბიზნესის რეგულირების ხარისხი. ამ მაჩვენებლებში შედის: ბიზნესის დაწყება, მშენებლობის ნებართვის მიღება, ქონების რეგისტრაცია, დაკრედიტება, საგადასახადო ტვირთი, საზღვარგარეთთან ვაჭრობის სიდიდე, ინვესტორთა უფლებების დაცვა, კონტრაქტირება, ბიზნესიდან გასვლა. თუმცა ეს კვლევა არ ითვალ-

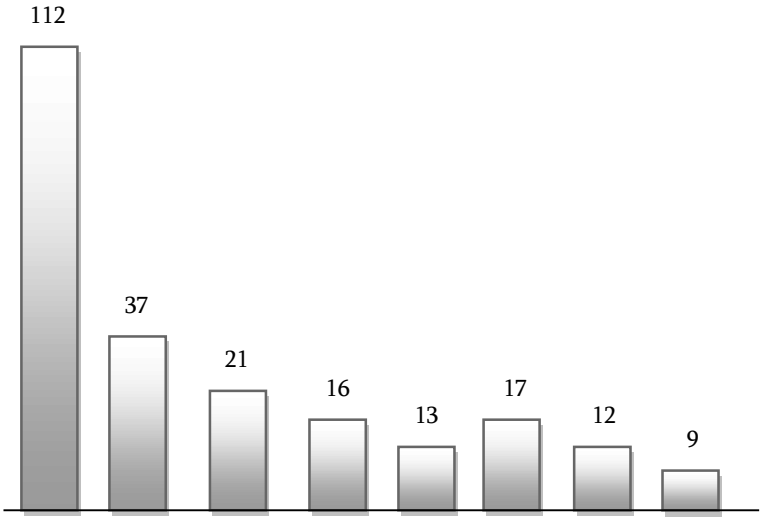

ნახაზი 2. 2006-2012 წლებში საქართველოში ბიზნესის კეთების სიადვილე

ისწინებს ისეთ მნიშვნელოვან მაჩვენებლებს, როგორიცაა: ქვეყნის მაკროეკონომიკური სტაბილურობა, ინფრასტრუქტურის დონე, კორუფცია, პოლიტიკური ვითარება და სხვა.

საყურადღებოა ისეთ მაჩვენებელზე ყურადღების გამახვილება, როგორიცაა: ინვესტორების დაცვა. ამ მაჩვენებლით მოწინავე პოზიცია ნამდვილად არ გვი-კავია, თუმცა, აქაც შეიმჩნევა წინსვლა. 2010 წელს საქართველოს ამ მაჩვენებლით 41-ე ადგილი ეკავა, რაც წინა წელთან შედარებით 3 პოზიციითა გაუმჯობესებული.

2013 წელს წინა წელთან შედარებით კიდევ რამდენიმე კომპონენტში მოხდა პოზიციის გაუმჯობესება. კერძოდ, ელექტროენერგიის მიღების კუთხით 88-ე ადგილიდან – 50-ე ადგილზე გადავინაცვლეთ; კრედიტის აღების კუთხით მე-9-ე ადგილიდან – მე-4 ადგილზე, გადასახადების გადახდის კუთხით 45-ე ადგილიდან – 33-ე ადგილზე. საზღვრებს შორის ვაჭრობის კუთხით 47-დან – მე-13 ადგილზე და ხელშეკრულების შესრულების კუთხხით 39-ე ადგილიდან – 30-ე პოზიციაზე [გრიშიკაშვილი ა., 2014, გვ. 145].

აქვე საჭიროა აღვნიშნოთ, რომ, 2013 წლის მონაცემებით, საქართველოს 4 მაჩვენებლის მიხედვით მოწინავე პოზიციები უკავია. მაგალითად, ქონების რეგისტრაციის კუთხით პირველი ადგილი დავიკავეთ (2007 წელს ამ მაჩვენებლით მე-16-ე ადგილი გვეკავა), ბიზნესის დაწყების კუთხით მე-7-ე ადგილი დავიკავეთ (2007 წელს მხოლოდ 36-ე ადგილი გვეკავა). დაკრედიტების მაჩვენებლით მეოთხე ადგილი დავიკავეთ, ხოლო მშენებლობის ნებართვის გაცემის მაჩვენებლით – მესამე ადგილი (2007 წელს ამავე მაჩვენებლით მხოლოდ 42-ე ადგილი გვეკავა).

მიუხედავად იმისა, რომ პროგრესი აშკარად შეიმჩნევა, გადახდისუნარია-ნობის მაჩვენებლის მიხედვით მაინც საკმაოდ დაბალი პოზიცია გვიკავია (კერძოდ, 109-ე ადგილი).

მნიშვნელოვანია ყურადღება გავამახვილოთ, თუ რა პოზიცია გვიკავია თავისუფლების ინდექსის მიხედვით, რომელიც მოიცავს შემდეგ კრიტერიუმებს: ბიზნესის, ვაჭრობის, ფისკალური, მონეტარული, ინვესტირების, ფინანსური, კორუფციისა და შრომის თავისუფლება. აგრეთვე საკუთრების უფლებები და მთავრობის დანახარჯები. 179 ქვეყანას შორის, 2012 წლის მონაცემებით, საქართველოს 34-ე ადგილი უკავია და „ზომიერად თავისუფალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებ-

ცხრილი 1

ბიზნესის კეთების სიადვილეში საქართველოს რეიგინგის ცალკეულ კომპონენტთა ცვლილება 2012-2013 წლებში

კომპონენტები	2012	2013
ელექტროენერგიის მიღება	88	50
კრედიტის აღება	9	4
გადასახადების გადახდა	45	33
საზღვრებს შორის ვაჭრობა	47	38
ხელშეკრულების შესრულება	39	30

ის“ კატეგორიაში მოხვდა. თუმცა საქართველოს კავკასიის რეგიონში ამ კუთხით მაინც ლიდერის პოზიცია უკავია (სომხეთი – 39-ე ადგილი, აზერბაიჯანი – 81-ე ადგილი, რუსეთი – 144-ე ადგილი, თურქეთი – 73-ე ადგილი). 2011 წელთან შედარებით საქართველო 5 პოზიციით დაქვეითდა, რაც ძირითადად მთავრობის დანახარჯების ზრდისა და კორუფციის და მონეტარული თავისუფლების გაუარესების ხარჯზე მოხდა. მსოფლიოში ეკონომიკურად ყველაზე თავისუფალ ქვეყნად ჰონკონგი, სინგაპური და ავსტრია იქნა მიჩნეული.

აღნიშნული კვლევის თანახმად, საქართველოში საინვესტიციო გარემო თითქოსდა მიმზიდველია, თუმცა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის კუთხით მაინც ბევრი პრობლემაა.

2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში

ძალზე დიდია უცხოელი ინვესტორების დაინტერესება ქვეყანაში ბუნებრივი რესურსების მოპოვებასა და დამუშავებაში. თუმცა, ამასთან, აუცილებელია ბუნებრივი რესურსების გამოყენებაზე ეკოლოგიური კუთხით მკაცრი ზომების მიღება, რათა არ მოხდეს ქვეყნის ისედაც მძიმე ეკოლოგიური გარემოს გაუარესება.

თუ გადავხედავთ ბოლო წლების მონაცემებს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის კუთხით, სურათი საკმაოდ არასტაბილურია. ქვემოთ მოცემული დიაგრამიდან ნათლად ჩანს, რომ 2006 წლიდან საქართველოში ინვესტიციების მატება შეინიშნებოდა, რომელმაც 2007 წელს პიკს მიაღწია და 2015 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, ხოლო შემდგომ – 2009 წლისთვის მკვეთრი ვარდნა იყო. რა თქმა უნდა, ამის მიზეზი, უპირველეს ყოვლისა, რუსეთ-საქართველოს ომი იყო, თუმცა სხვა უამრავი მიზეზიც არსებობდა. 2009-2011 წლებში ზრდა გვაქვს და შემდგომ ისევ კლებას აქვს ადგილი. 2013 წელს საქართველოში მხოლოდ 914 მლნ აშშ დოლარია შემოსული.

ექსპერტების უმეტესობა მიიჩნევდა, რომ 2013 წლისათვის ინვესტიციების მკვეთრი ზრდა იქნებოდა, თუმცა ასეთი სურათი ნამდვილად ვერ მივიღეთ.

ასეთი შემცირება სხვა ქვეყნებშიც მოხდა. მაგალითად, აშშ-ს ხვედრითი წილი საზღვარგარეთ განხორციელებულ ინვესტიციებში 1990-2009 წლებში 36%-დან 22%-მდე შემცირდა [შენგელია თ., 2013, გვ. 51], თუმცა იგი ჩაანაცვლა იაპონიის და ჩინეთის გაზრდილმა ინვესტიციებმა.

როგორც ადგილობრივმა ისე უცხოურმა ინვესტიციებმა საქართველოს ძირითად კაპიტალში შეადგინა: 2009 წელს 2755,4 მლნ ლარი, 2010 წელს 4009,0 მლნ ლარი, 2011 წელს 5474,3 მლნ ლარი, 2012 წელს 6496,8 მლნ ლარი, 2013 წელს 5892,7 მლნ ლარი. მთელ ამ საანალიზო პერიოდში ინვესტიციები 2,1-ჯერ არის გაზრდილი, ხოლო შემცირება მოხდა მხოლოდ 2013 წელს 2012 წელთან შედარებით – 604,1 მლნ ლარით.

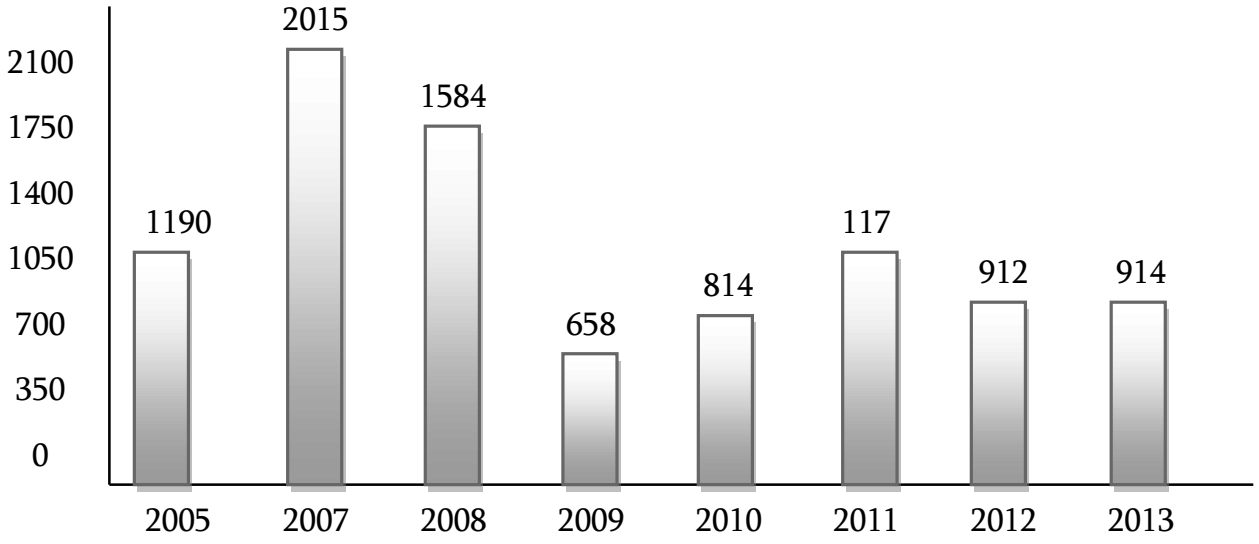

ნახაზი 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში 2005-2013 წლებში (მლნ აშშ დოლარი)

დასკვნა

შექმნილი მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით, საჭიროა გავაუმჯობესოთ საინვესტიციო გარემო, კერძოდ, პოლიტიკური ვითარება, მართლმსაჯულება, მოვსპოთ კორუფცია, მექრთამეობა.

ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკური განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ აღმოვფხვრათ დისპროპორციები რეგიონული განვითარების კუთხით. ამისთვის საჭიროა განვახორციელოთ ისეთი საინვესტიციო პოლიტიკა, რომელიც ჩამორჩენილ რეგიონებში და დარგებში გაზრდის უცხოელი ინვესტორების მოტივაციას ინვესტიციების მოზიდვის კუთხით. ეს კი დაგვეხმარება აღვადგინოთ და ეფექტიანად ავამუშაოთ ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი ეკონომიკური დარგები და რეგიონები.

ეფექტიანი საინვესტიციო პოლიტიკის ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელია,შემცირდეს სხვაობა პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებსა და შიგა ინვესტიციებსშორის. აგრეთვე, ძალზე მნიშვნელოვანია, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისმობილიზება ქვეყნის მოქმედ რეალურ სექტორში განხორციელდეს და არა მიწების და სხვა უძრავი ქონების შესყიდვაში..

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლაზარიაშვილი თ., მელაშვილი მ., ინვესტიციები და საინვესტიციო გარემო საქართველოში, პ. გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, კონფერენციის მასალები, თბ., 2014.
2. www.imd.ch/ranking
3. გრიშიკაშვილი ა., საქართველო გლობალურ სამყაროში, თბ., 2014.
4. შენგელია თ., გლობალური ბიზნესი, თბ., 2013.

THE INVESTMENT ENVIRONMENT OF GLOBAL BUSINESS IN GEORGIA

BAQAR BERUASHVILI
PhD student of GTU
E-mail: Baqar beruashvili@yahoo.com

Summary

Investment serroundings, this is codition of country, which helps to accumulate investments and to gain profit in realization. This article foresees 3 moment: home policy towards foreign investments, economical factor and rating of doing business in country. This three instant is considered in a article. Especially direct one's attention is how to manage business easily, in which Georgia gained 9th place from 112th till 2006 to 2012.

Our position has been improved for the receiving electric energy, taking credits. Georgia has bad position for the insolvent.

I inter, that in 2013 there was not so many investments from another countries, and its because all this happened.